

TÉMA IN

in.ihned.cz/tema

FOTO: PAVEL GEIDOS

Unikátní Šachova synagoga v Holešově

Synagoga v Hranicích na Moravě

FOTO: PAVEL GEIDOS

s 1500 náhrobky, sklem krytým náhrobkem rabína Šacha a obnovenou smuteční síní s památkem holešovské židovské čtvrti. Naopak velký holešovský zámek zatím jen chátrá.

Na severu Moravy je turisty nejvyhledávanější židovskou památkou synagoga v Hranicích na Moravě. Vznikla v roce 1864 na místě starší, dřevěné podle návrhu vídeňského architekta Franze Machera. Stojí v zadní části domu bývalé židovské školy, typický je její tehdy oblíbený maursko-byzantský styl. Zřejmě pro nedostatek místa mezi okolní zástavbou není orientována směrem k Jeruzalému, ale směřuje k východu. Objekt je, obdobně jako řada jiných synagog v republice, majetkem Církve československé husitské. Část je dlouhodobě pronajata Městskému muzeu a galerii v Hranicích jako výstavní síň.

Poklepal i majitel panství

Na východě Čech se lze s historií židovské kultury nejlépe seznámit v Heřmanově Městci. Náboženská obec tam vznikla v 16. století, ale první Židé přišli do Městce zřejmě už koncem 13. nebo začátkem 14. století. Toto původní židovské osídlení však následkem epidemií, válek a snad i pogromů do poloviny 15. století zaniklo, každopádně na konci tohoto věku se znovu obnovilo.

Dnešní synagoga byla postavena v roce 1760 v barokním slohu uprostřed židovského ghetta. Základní kámen položil sám majitel panství Jan Václav Špork. V roce 1870 byla z kapacitních důvodů synagoga přestavěna v novorománském slohu. Původní plány musely ustoupit protestům ze strany katolíků, takže synagoga nakonec byla menší, než se plánovalo, a jednodušší – bez věží.

V těsné blízkosti stojí budova bývalé židovské školy z roku 1862, která je v prvním patře propojena se synagogou. Spojovací chodbou vcházely ženy na bohoslužby do ženské galerie uvnitř synagogy. Ve škole je dnes galerie, při jejíž návštěvě je možné si prohlédnout i synagogu.

Židovský hřbitov v Heřmanově Městci patří k nejstarším a nejzachovalejším v Čechách. Nejstarší náhrobní kámen z doby před rokem 1430 už bohužel vzal za své. Dochovalo se ale 1077 náhrobků, umístěných ve 21 řadách. Součástí hřbitova je domek, v němž je umístěn jeden z mála dochovaných židovských pohřebních vozů u nás.

Přežil Albrechta z Valdštejna

S dějinami ghetta v Mladé Boleslavi seznamuje zájemce expozice v tamní osmiboké obřadní síni z roku 1889. Nejslavnějším pohřbeným je Jakub Baševí, osobní finančník generála Albrechta z Valdštejna.

Za služby na Valdštejnově panství na severovýchodě Čech se Baševí dočkal v roce 1622 jako první Žid v rakousko-uherské monarchii šlechtického titulu. Následně vystupoval jako Pán z Treuenberka, do znaku si dal lva, vojenskou přílbu a královskou korunu. Zatímco Valdštejn zemřel v únoru 1634 v Chebu rukou vraha, jeho pokladník o tři měsíce později v Mladé Boleslavi přirozenou smrtí.

Mladoboleslavskou synagogu srovnal se zemí komunistický režim v roce 1962 a nahradil garážemi, dnes ji připomíná jen židovská hvězda v dlažbě. Naopak dobře zachovalá zůstala kromě obřadní síně na hřbitově i židovská škola na skále nad řekou Jizerou.

Jen nepočetnou konkurenci mezi židovskými pohřebišti středních Čech má zdejší židovský hřbitov – srovnatelné hodnoty jsou jen židovské hřbitovy v Kolíně a Brandýse nad Labem. Vznikl v podhradí boleslavského hradu, na strání nad říčkou Klenicí, patrně v 16. století. Dlouho se mělo za to, že zdejší nejstarší náhrobek pochází z roku 1604. Při

poslední restaurátorské obnově však byly objeveny náhrobky ještě staršího původu, které se však zatím nepodařilo přesně datovat.

Masivní vrata pseudobarokní brány skrývají rozsáhlý židovský hřbitov v Kolíně. Jeho počátky se datují do 15. století, používán byl soustavně až do roku 1887. Na hektarovém pozemku je dochováno na 2600 náhrobků, nejstarší z roku 1492. Nechybí renesanční a barokní náhrobky z pískovce i černého mramoru.

Třetí největší na světě

Nedávné (naštěstí neuskutečené) neofašistické plány v Plzni měly jediný pozitivní důsledek: přiblížily i laické veřejnosti existenci tamní Velké synagogy. Ta dělá svému jménu čest – je totiž druhou největší synagogou v Evropě a třetí na světě.

Základní kámen pochází z 2. prosince 1888. Původně měla vzniknout v gotickém slohu s vysokým průčelím a dvěma 65 metrů vysokými štíhlými věžemi. Tehdejší městská rada však tento projekt zamítla s tím, že „nevhodně soupeří s věží kostela sv. Bartoloměje“.

Nové plány předložil stavitel Emanuel Klotz v roce 1890. Zachoval půdorys a celkovou koncepci stavby, ale změnil architektonický styl. Věže snížil o dvacet metrů. Stavba, dotovaná z dobrovolných finančních darů

FOTO: CZECH TOURISM

Velká synagoga na Klatovské třídě v Plzni